

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/8780,Interdyscyplinarna-konferencja-naukowa-Obraz-ziemianstwa-w-nauce-literaturze-i-p.html>
02.03.2026, 15:24

Interdyscyplinarna konferencja naukowa „Obraz ziemiaństwa w nauce, literaturze i publicystyce” – Warszawa, 21-22 marca 2013

21.03.2013

Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Poznaniu, Polskie Towarzystwo Ziemiańskie oraz Fundacja Imienia Raczyńskich przy Muzeum Narodowym w Poznaniu zorganizowały interdyscyplinarną konferencję naukową „Obraz ziemiaństwa w nauce, literaturze i publicystyce”, która odbyła się w dniach 21-22 marca 2013 r. w Centrum Edukacyjnym IPN Przystanek Historia im. Janusza Kurtyki przy ul. Marszałkowskiej 21/25 w Warszawie.

W polskiej historiografii krajowej okresu powojennego obraz polskiego ziemiaństwa ulegał przemianom: od pejoratywnego do pozytywnego (niekiedy nawet apologetycznego). W obrazie pejoratywnym koncentrowano się całkowicie na ekonomicznej roli ziemiaństwa, eksponując jego antagonizm wobec klasy chłopstwa oraz wyzysk tej klasy przez „obszarników”. Pomijano w nim rolę społeczną, polityczną i kulturalną ziemiaństwa. Obraz pozytywny natomiast koncentruje się na eksponowaniu wielu aspektów roli kulturalnej, gospodarczej i społecznej ziemiaństwa, jego tradycjach w walkach niepodległościowych oraz martyrologii. Po przełomie politycznym roku 1989 pojawiło się gros publikacji dotyczących działalności politycznej i społeczno-kulturalnej ziemian. Wydawnictwa te noszą często charakter swoistej rekompensaty, a ich zadaniem jest przywrócenie pamięci o roli ziemiaństwa, roli, którą z przyczyn politycznych po 1944 r. usiłowano wymazać z pamięci zbiorowej.

Jak dotąd wśród naukowców (historyków, socjologów) nie doszło jeszcze do rzeczowej dyskusji na temat roli ziemiaństwa, w wyniku której zostałby wypracowany obszar społecznego konsensusu wśród badaczy. Jest to celem cyklu konferencji zaplanowanych przez IPN, PTZ i FR, które sukcesywnie będą podejmować najważniejsze problemy dotyczące ziemiaństwa.

Konferencja, która obradowała w dniach 21-22 marca 2013 r., rozpoczęła wyżej wymieniony cykl i jej zadaniem było podsumowanie stanu wiedzy oraz zdefiniowanie na nowo problemu polskiego ziemiaństwa. W obradach o interdyscyplinarnym charakterze uczestniczyli przedstawiciele wielu środowisk naukowych: IPN, PTZ, PAN oraz uniwersytetów i szkół wyższych.

PROGRAM KONFERENCJI

Dzień I - czwartek - 21 marca 2013 r.

9:00 Otwarcie konferencji:

dr Łukasz Kamiński – Prezes IPN, dr Rafał Reczek – Dyrektor IPN Oddział w Poznaniu, Marcin Schirmer – Wiceprezes Zarządu Głównego PTZ, Mikołaj Pietraszak-Dmowski – sekretarz Fundacji im. Raczyńskich przy Muzeum Narodowym w Poznaniu

9:20 Wykład wprowadzający:

- prof. IH PAN dr hab. Tadeusz Epsztein (Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie) – *Polskie ziemiaństwo – zarys problematyki*
- prof. UŁ dr hab. Jarosław Kita (Uniwersytet Łódzki) – *Stosunki dwór-wieś w Królestwie Polskim w ziemiańskim oglądzie*

10:00-11:20 I panel: Ziemiaństwo w *belle époque*

- Magdalena Semczyszyn (IPN Szczecin) – *Dylematy ziemiaństwa w obliczu nowych ruchów społeczno-politycznych w Galicji Wschodniej na przełomie XIX i XX wieku*
- dr Artur Malec (IPN Rzeszów) – *Autoportret ziemiaństwa polskiego zawarty w dziewiętnastowiecznej literaturze pamiętnikarskiej*
- prof. dr hab. Svitlana Kravchenko (Uniwersytet im. Łesi Ukrainki w Łucku) – *Ziemiaństwo Wołynia w świetle pamiętników pisarzy polskich XIX wieku*
- dr Iwona Węgrzyn (Uniwersytet Jagielloński) – *Kryzys ziemiańskiej tożsamości. Wołyń połowy XIX wieku w świetle ówczesnych powieści i publicystyki*

11:20-11:45 Dyskusja

11:45-12:00 Przerwa kawowa

12:00-13:00 II panel: Ziemiaństwo w dwudziestoleciu międzywojennym

- dr Tomasz Łaskiewicz (Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk w Toruniu) – *„Życiowe rozbitki” na Pomorzu – losy kresowych rodzin ziemiańskich wygnanych ze swoich siedzib po wojnie światowej*
- dr Tomasz Gałwiczek (IPN Wrocław) – *Hreczkosieje czy salonowcy? Obraz ziemiaństwa w literaturze pamiętnikarskiej dwudziestolecia międzywojennego*
- dr Norbert Wójtowicz (IPN Wrocław) – *Obraz ziemiaństwa w satyrze i karykaturze okresu II RP*

13:00-13:25 Dyskusja

13:30-14:30 Przerwa obiadowa

14:40-16:00 III panel: Obraz ziemiaństwa w PRL. Między propagandą a sztuką

- dr Tomasz Osiński (IPN Lublin) – *Ziemiaństwo w prasowym rysunku satyrycznym (1944-1956)*
- dr Ewa Tierling-Śledź (Uniwersytet Szczeciński) – *Obraz udziału ziemiaństwa w powstaniu styczniowym w literaturze polskiej po 1945 roku*
- dr Piotr Pirecki (IPN Łódź) – *Proza polska po 1945 roku o ziemianach i wobec ziemian. Refleksja komparatystyczna*
- dr Edyta Chlebowska (Katolicki Uniwersytet Lubelski) – *Obraz tradycji ziemiańskiej w malarskim cyklu Chopinowi Jerzego Dudy-Gracza*

16:00-16:20 Dyskusja

16:20-16:40 Przerwa kawowa

16:40-18:00 IV panel: Ziemiański styl życia

- prof. UW dr hab. Waldemar Żarski (Uniwersytet Wrocławski) – *Tożsamość kulinarna ziemiaństwa polskiego*
- dr Renata Knyspel-Kopeć (Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Zielonej Górze) – *Ziemiańska*

jako pani domu w świetle międzywojennej prasy kobiecej

- Jadwiga Czarnecka-Knaflawska – *Wielkopolski dwór w tradycyjnej zieleni*
- dr Renata Gliwa (Uniwersytet Łódzki) – *Imiona wśród ziemiaństwa na obszarze Lubelszczyzny*

18:00-18:30 Dyskusja

Kolacja

Dzień II – piątek – 22 marca 2013 r.

9:00-10:20 V panel: Kobieta w świecie dworów

- dr Ewelina Kostrzewska (Uniwersytet Łódzki) – *Pod sztandarem miłości. Ziemianki między prywatnością a życiem społecznym w Królestwie Polskim na przełomie XIX i XX wieku*
- dr Olga Nikolayenko (Charkowski Narodowy Uniwersytet) – *Udział polskich kobiet-ziemianek ziem ukraińskich w życiu kulturalnym regionu na przełomie XIX i XX wieku*
- prof. UWr dr hab. Małgorzata Komza (Uniwersytet Wrocławski) – *Spółeczna działalność polskich ziemianek na Żmudzi na początku XX wieku*
- dr Tatiana Czerska (Uniwersytet Szczeciński) – *Poza stereotypem. Polskie ziemianki w świetle kobiecej autobiografistyki po 1945 roku*

10:20-10:45 Dyskusja

10:45-11:00 Przerwa kawowa

11:00-12:40 VI panel: Obraz ziemiaństwa w świadomości społecznej

- dr Marcin Chorążki (IPN Kraków) – *Autodefinicja ziemiaństwa w świetle pamiętników, wspomnień, relacji i listów*
- dr Agnieszka Łuczak (IPN Poznań) – *Obraz ziemiaństwa w syntezach historii Polski krajowej i emigracyjnej historiografii polskiej w latach 1945-1989*
- prof. dr hab. Marek Przeniosło (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) – *Ankieta Służby Bezpieczeństwa z 1969 roku dotycząca byłych ziemian*
- prof. UAM dr hab. Andrzej Sieradzki (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) – *Językowy obraz ziemiaństwa i ziemianina wśród studentów poznańskich*
- prof. UW dr hab. Tomasz Zarycki, dr Rafał Smoczyński (Uniwersytet Warszawski) – *Kształtowanie nowoczesnego modelu obywatelskiego w Polsce w relacji do ziemiańskiej kultury politycznej*

12:40-13:00 Dyskusja

13:00-14:00 Przerwa obiadowa

14:00-15:30 Panel dyskusyjny: Obraz ziemiaństwa – próba redefinicji

prof. dr hab. Piotr Biliński, prof. dr. hab. Wiesław Caban, prof. dr hab. Andrzej Chwalba, prof. IH PAN dr. hab. Tadeusz Epsztein, dr. inż. Marek Łoś, prof. UKSW dr. hab. Jan Żaryn

prowadzenie: dr Agnieszka Łuczak (IPN Poznań)

Organizatorzy:

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Zaproszeni goście

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Pliki do pobrania

[Plakat z programem \(pdf, 3.76 MB\)](#)
